



ISSN: 2181-9416

YURIST AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

HUQUQIY, IJTIMOIIY, ILMIY-AMALIY JURNAL



CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

YURIST AXBOROTNOMASI

6-SON, 8-JILD

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 6, ВЫПУСК 8

LAWYER HERALD

VOLUME 8, ISSUE 6



NASULLAYEV Mubin Nutfullayevich

O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi
Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish
instituti dotsenti, yuridik fanlar nomzodi, dotsent
E-mail: nasullaevmubin@gmail.com

SUDLAR FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH MASALALARI

For citation (iqtibos keltirish uchun, для цитирования): NASULLAYEV M.N.
Sudlar faoliyatida raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari // Yurist axborotnomasi –
Вестник юриста – Lawyer herald. № 6 (2025) B. 112–119.



6 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2025-2-15>

ANNOTATSIYA

O'zbekiston Respublikasida "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida sud-huquq tizimini modernizatsiya qilish, odil sudlovga erishish darajasini oshirish va sud faoliyatining shaffofligini ta'minlash asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri etib belgilangan. Sud tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish masalasi nafaqat texnik, balki huquqiy, tashkiliy va ijtimoiy jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayon adolatli sudlovni ta'minlash, inson huquqlari kafolatlarini mustahkamlash hamda sud ish yurituvini shaffof va tezkor qilishning asosiy vositalari bo'lib hisoblanadi. Ushbu maqolada sudlar faoliyatiga raqamli texnologiyalarni, shu jumladan, sun'iy intellekt (SI) vositalarini joriy etishning nazariy-huquqiy asoslari, amaliy holati, sudga elektron murojaat qilish, sud majlislarida masofadan turib ishtirok etish va sud hujjatlari loyihalarini avtomatik shakllantirish kabi innovatsion mexanizmlar va xorijiy tajribalar tahlil qilinadi. Shuningdek, bu yo'nalishda huquqshunos olimlarning fikr-mulohazalariga tahliliy yondashuv bilan munosabat bildiriladi. Nazariy qarashlar sud amaliyotidan keltirilgan misollar bilan boyitiladi. Maqolaning asosiy maqsadi – sud tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etishning huquqiy asoslari, amaliyotdagi mavjud muammolar va ularning yechimlarini tahlil qilish, odil sudlov samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy asoslangan tavsiyalarni shakllantirishdan iborat.

Mazkur maqola sud-huquq tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etishning nazariy asoslari va amaliy ko'rinishlarini qamrab olgan bo'lib, O'zbekistonda odil sudlov sifatini oshirish, sud jarayonlarida shaffoflik va tezkorlikni ta'minlashga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalarni taklif etadi. Natijada, raqamli transformatsiya jarayonining huquqiy, tashkiliy va ijtimoiy jihatlari kompleks yondashuv asosida yoritilgan bo'lib, sudlar faoliyatining yanada samarali va ochiq bo'lishiga ilmiy hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalar, global raqamlashuv, raqamli sudlov, sun'iy intellekt, elektron odil sudlov, raqamli transformatsiya, E-Sud, axborot maxfiyligi, ochiqlik, shaffoflik, elektron ariza, elektron ma'lumot.

НАСУЛЛАЕВ Мубин Нутфуллаевич

Доцент Института переподготовки и повышения
квалификации юридических
кадров при Министерстве юстиции
Республики Узбекистан,
кандидат юридических наук, доцент
E-mail: nasullaevmubin@gmail.com

ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СУДОВ

АННОТАЦИЯ

В рамках Стратегии «Цифровой Узбекистан – 2030» в Республике Узбекистан одним из основных приоритетов определены модернизация судебно-правовой системы, повышение уровня доступа

к правосудию и обеспечение прозрачности судебной деятельности. Вопрос внедрения цифровых технологий в судебную систему имеет важное значение не только в техническом, но и в правовом, организационном и социальном аспектах. Этот процесс является ключевым инструментом обеспечения справедливого судопроизводства, укрепления гарантий прав человека и обеспечения прозрачности и оперативности судебного делопроизводства. В данной статье анализируются теоретико-правовые основы и практическое состояние внедрения цифровых технологий в деятельность судов, в том числе средств искусственного интеллекта (ИИ), инновационные механизмы и зарубежный опыт, такие как электронное обращение в суд, дистанционное участие в судебных заседаниях и автоматическое формирование проектов судебных документов. Также с аналитическим подходом рассматриваются мнения ученых-правоведов в этом направлении. Теоретические положения подкрепляются примерами из судебной практики. Основная цель статьи анализ правовых основ внедрения цифровых технологий в судебную систему, существующих проблем на практике и путей их решения, а также формирование научно обоснованных рекомендаций, направленных на повышение эффективности правосудия.

Данная статья охватывает теоретические основы и практические аспекты внедрения цифровых технологий в судебно-правовую систему и предлагает научно-практические рекомендации, способствующие повышению качества правосудия в Узбекистане, обеспечению прозрачности и оперативности судебных процессов. В результате правовые, организационные и социальные аспекты процесса цифровой трансформации освещены на основе комплексного подхода и вносят научный вклад в повышение эффективности и открытости деятельности судов.

Ключевые слова: информационные технологии, глобальная цифровизация, цифровое правосудие, искусственный интеллект, электронное правосудие, цифровая трансформация, электронный суд, конфиденциальность информации, открытость, прозрачность, электронное ходатайство, электронная информация.

MUBIN Nasullaev Nutfullaevich

Associate Professor at the Training Institute
for Lawyers, Candidate of Legal Sciences,
Associate professor

E-mail: nasullaevmubin@gmail.com

IMPLEMENTATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN COURT ACTIVITIES

ANNOTATION

In the Republic of Uzbekistan, modernizing the judicial and legal system, enhancing access to justice, and ensuring transparency in judicial activities have been designated as key priorities within the framework of the "Digital Uzbekistan – 2030" Strategy. The implementation of digital technologies in the judicial system is significant not only from a technical standpoint but also from legal, organizational, and social perspectives. This process serves as a fundamental means of ensuring fair trials, reinforcing human rights guarantees, and making judicial proceedings more transparent and efficient. This article analyzes the theoretical and legal foundations, practical status of implementing digital technologies in court activities, including artificial intelligence (AI) tools, innovative mechanisms, and international experiences such as electronic court applications, remote participation in court sessions, and automatic generation of draft court documents. Additionally, the opinions of legal scholars in this field are examined through an analytical approach. Theoretical views are supplemented with examples from judicial practice. The primary objective of the article is to analyze the legal basis for introducing digital technologies in the judicial system, existing practical challenges and their solutions, and to formulate evidence-based recommendations aimed at improving the effectiveness of justice.

This article encompasses the theoretical foundations and practical aspects of implementing digital technologies in the judicial system and offers scientific and practical recommendations that serve to

enhance the quality of justice in Uzbekistan and ensure transparency and efficiency in court proceedings. As a result, the legal, organizational, and social aspects of the digital transformation process are addressed through a comprehensive approach, contributing scientifically to making court activities more effective and transparent.

Keywords: information technology, global digitization, digital justice, artificial intelligence, electronic justice, digital transformation, E-Court, information privacy, openness, transparency, electronic petition, electronic information.

O'zbekiston Respublikasida sud-huquq sohasini raqamlashtirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. So'nggi yillarda Prezident farmon va qarorlari asosida sudlar faoliyatida elektron tizimlar keng joriy etildi, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash tizimli yo'lga qo'yildi.

Insonning huquq va erkinliklari Asosiy Qonunimiz O'zbekiston Konstitutsiyasi bilan kafolatlangan bo'lib, unda davlatning internet jahon axborot tarmog'idan foydalanishni ta'minlash uchun shart-sharoitlar yaratishi ko'rsatilgan [1].

Bugungi kunda davlat boshqaruvi tizimini raqamlashtirish dunyo miqyosidagi ustuvor yo'nalishlardan biriga aylandi. Raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish nafaqat iqtisodiy yoki ma'muriy samaradorlikni oshirish, balki inson huquq va erkinliklarini ta'minlashning yangi sifat bosqichiga chiqishini ko'zlaydi.

Shu nuqtai nazardan, sud hokimiyati tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish mamlakatimizda odil sudlovni amalga oshirishda muhim amaliy ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonning maqsadi fuqarolar va tashkilotlarga, sud organlariga tezkor, qulay va shaffof tarzda murojaat qilish imkoniyatini yaratish, sud ishlarini ko'rib chiqishda inson omilini kamaytirish hamda sud qarorlari ijrosini samarali ta'minlashdan iboratdir.

Sud tizimini raqamlashtirish O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 3-sentabrdagi PQ-4818-son "Sud hokimiyati organlari faoliyatini raqamlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida o'zining huquqiy ifodasini topgan [2]. Ushbu qaror sudlar faoliyatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, elektron murojaatlar tizimini takomillashtirish, videokonferensaloqa vositalari orqali sud majlislarini o'tkazish hamda sud hujjatlarini raqamli arxivda saqlash kabi yo'nalishlarni qamrab oladi.

Bu jarayonda eng muhim qadamlardan biri elektron sudlov (e-sud) tizimini joriy etish bo'ldi. E-sud orqali fuqarolar va tashkilotlar sudga onlayn tarzda ariza yuborish, hujjatlarni elektron imzo bilan tasdiqlash hamda sud jarayonlarida masofadan ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bu tizim sud ishlarini ko'rib chiqishda shaffoflikni ta'minlash, qog'ozbozlikni kamaytirish va vaqtni tejashda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 21-avgustdagi "Sudlar faoliyatiga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish orqali odil sudlovga erishish darajasini oshirish hamda sud tizimining moddiy-texnik ta'minotini yaxshilashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-140-son Farmoni qabul qilinishi sohani raqamlashtirishga bo'lgan davlat siyosatining qat'iy e'tiborini yana bir bor tasdiqladi [3]. Ushbu hujjatda "Raqamli sud" konsepsiyasining bosqichma-bosqich joriy etilishi, xususan, sudga elektron murojaat qilish, sud majlislarida masofadan turib ishtirok etish va sun'iy intellekt (SI) yordamida sud hujjatlari loyihalarini avtomatik shakllantirish kabi innovatsion mexanizmlar ko'zda tutilgan.

Hozirgi paytda sudlar faoliyatida "e-Sud", "E-Court", "Adolat" axborot tizimlari orqali ish yuritish yo'lga qo'yilgan bo'lib, ular fuqarolarning huquqiy faolligini oshirish, murojaatlarni ko'rib chiqish tezligini ta'minlash va sudyalarning yuklamasini optimallashtirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

[4]. Shu bilan birga, bu tizimni joriy etishda bir qator huquqiy, tashkiliy va axborot xavfsizligiga oid muammolar ham mavjud.

Shunday ekan, ushbu ilmiy maqolada sudlar faoliyatida raqamli texnologiyalarni joriy etishning mazmun-mohiyati, ahamiyati, amaliyotdagi natijalari va huquqshunos olimlarning ilmiy qarashlari tahlil etiladi, mavjud muammolarga nisbatan ilmiy asoslangan takliflar bayon etiladi.

Raqamli sud tizimi -bu sud faoliyatida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish orqali odil sudlovning samaradorligi, shaffofligi va jamoatchilik nazoratini kuchaytirishga qaratilgan tizimdir. Unga elektron murojaatlar, raqamli ish yuritish, videokonferensiya orqali sud majlislari, sud qarorlarini onlayn e'lon qilish kabi elementlar kiradi [5].

Huquqshunos olimlar ta'kidlaganidek, raqamli sud tizimi – bu “elektron hukumat” tizimining tarkibiy qismi bo'lib, davlat hokimiyatining mustaqil tarmog'i sifatida sudlarning faoliyatida ham zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishni nazarda tutadi [6]. Demak, raqamli sud tizimini huquqiy jihatdan ta'minlash, uning huquqiy asoslarini belgilash va joriy etish mexanizmlarini aniqlash muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasining “Axborotlashtirish to'g'risida”gi Qonuni [7] va “Elektron hukumat to'g'risida”gi Qonuni [8] raqamli texnologiyalarni sud tizimiga tatbiq etish uchun huquqiy zamin bo'lib xizmat qiladi.

Qayd etilganidek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yildagi PQ-4818-son qarori, 2025-yildagi PF-140-son farmoni sud faoliyatida raqamli platformalarni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosati yo'nalishlarini belgilab berdi.

Sud ishlarini raqamli arxivlash tizimi ishga tushirilgan. Endilikda har bir sud ishi bo'yicha hujjatlar elektron shaklda saqlanadi va markazlashgan ma'lumotlar bazasi orqali nazorat qilinadi. Bu usul ma'lumotlarni yo'qotish, soxtalashtirish va takroriy yuborish holatlarining oldini oladi.

Sud qarorlarining onlayn e'lon qilinishi ham jamoatchilik nazoratini kuchaytirdi. Sud.uz veb-portali orqali sud qarorlari ochiq ma'lumot sifatida joylashtiriladi. Bu jarayon fuqarolarning huquqiy ongini oshirish, sudlar faoliyatida shaffoflikni ta'minlash va huquqiy davlat tamoyillarini amalga oshirishga xizmat qilmoqda.

Raqamli texnologiyalarni sud tizimida tatbiq etishda quyidagi tamoyillar asosiy hisoblanadi:

– *qonuniylik va huquqiy aniqlik* - sud jarayonlarida elektron hujjatlar aylanmasini faqat qonunchilik bilan belgilangan hollarda amalga oshirish;

– *ochiqlik va shaffoflik* – sud qarorlari, sud majlislari haqidagi ma'lumotlarni ochiq elektron platformalarda joylashtirish orqali jamoatchilik nazoratini ta'minlash;

– *tenglik va fuqarolarning huquqiy imkoniyatlari* - raqamli vositalardan foydalanish barcha taraflar uchun teng bo'lishi lozim;

– *ma'lumot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish* - sud jarayonlaridagi elektron ma'lumotlar maxfiyligini ta'minlash;

– *texnik muvofiqlik* - barcha sudlar va davlat idoralari axborot tizimlari o'zaro integratsiyalashgan holda ishlashi lozim.

Shu tamoyillarning har biri odil sudlov tizimining asosiy mazmun-mohiyatiga mos keladi.

Raqamli texnologiyalarning sud amaliyotidagi samaradorligi ko'plab tadqiqotlarda ilmiy asosda tahlil qilingan. Jumladan, yuqorida qayd etilgan tadqiqotchi N.S. Pulatova o'zining “E-justice in Uzbekistan” nomli tadqiqotida elektron sud tizimining adolatli sudlovni ta'minlashdagi roli haqida shunday yozadi: “Raqamli sud tizimi fuqarolarning sudga murojaat qilish imkoniyatini kengaytirdi, biroq uning samaradorligi axborot xavfsizligi bilan chambarchas bog'liqdir”. Muallif fikriga ko'ra, sud tizimida axborotni himoya qilish va shaxsiy ma'lumotlarni muhofaza qilish mexanizmlari yanada takomillashtirilishi lozim [5, B.28].

Shuningdek, D.P. Komolov ham o'zining "Digitalization of the Court System" yuqorida to'xtalib o'tilgan asarida sud faoliyatida raqamlashtirishni ikki bosqichli jarayon sifatida tavsiflaydi: birinchi bosqich - texnik joriy etish, ikkinchisi - huquqiy va axloqiy madaniyatni o'zgartirish. Muallif fikricha, raqamli sud tizimi faqatgina elektron dasturlar orqali emas, balki sudya va xodimlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish orqali samarali ishlaydi [4, B.12-14].

Xalqaro miqyosda sudlar faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish tajribasi ancha ilgariilagan. Masalan: Estoniyada 2000-yillar boshidan "E-Justice Portal" tizimini joriy etgan bo'lib, barcha sud hujjatlari elektron shaklda yuritiladi. Singapurda esa, "Integrated Electronic Litigation System" orqali sud ishlarini elektron taqsimlash va arxivlash amaliyoti yo'lga qo'yilgan. Buyuk Britaniyada 2018-yildan "Digital Courts Reform" dasturi doirasida barcha sud majlislarini onlayn shaklda ko'rish imkoniyati yaratilgan.

Bu tajribalardan kelib chiqib, O'zbekiston sud tizimini raqamlashtirishda xalqaro standartlar, jumladan Yevropa Ittifoqining "E-Justice Strategy 2020-2026" dasturidan foydalanish tavsiya etiladi [9].

Sud tizimini raqamlashtirishning huquqiy ahamiyati shundaki, sud faoliyatida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi huquqiy tizimda bir nechta muhim natijalarni ta'minlaydi. Shular jumlasiga sudlar faoliyatida shaffoflik va hisobdorlik kuchaytiriladi, inson omili kamaytiriladi, korrupsiya xavfini pasaytiriladi, sud jarayonlari tezlashtiriladi va resurs tejamkorligi ta'minlanadi, fuqarolarning sud himoyasiga bo'lgan ishonchi oshiriladi, elektron dalillar va raqamli hujjat aylanmasi orqali yangi huquqiy institutlar rivojiga turtki beriladi.

Shu jihatdan, raqamli texnologiyalar sud tizimini modernizatsiya qilishning asosiy vositasiga aylanmoqda.

Demak, raqamli texnologiyalarni sud tizimida joriy etish nafaqat texnik yoki tashkiliy chora-tadbir, balki huquqiy islohotning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Uning huquqiy asoslari O'zbekiston qonunchiligida yetarlicha belgilangan bo'lib, amaliy tatbiq etish jarayonida xalqaro standartlar va milliy huquq tizimining xususiyatlarini muvofiqlashtirish zaruriyati vujudga keladi.

Sudlar faoliyatida raqamli texnologiyalarni joriy etish masalalari huquqshunos olimlar o'rtasida keng ilmiy muhokamalarga sabab bo'lmoqda. Zamonaviy raqamlashtirish jarayoni nafaqat sud tizimining samaradorligini oshirish, balki adolat va shaffoflik tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu yo'nalishdagi huquqshunos olimlarning asarlari tahlil qilingan holda ularning ilmiy xulosalariga munosabat bildirishimiz maqsadga muvofiq bo'ladi.

Jumladan, J.Qo'chqorov fikricha, sud hujjatlarining elektron shaklda yuritilishi orqali ish yuritish muddatlarini qisqartirish va inson omilini kamaytirish zarurligini ta'kidlaydi [10]. Bu fikr to'g'ri, chunki sud tizimidagi paxtali byurokrtiyani qisqartirish uchun raqamli hujjat aylanishi muhim vositadir.

D.Jo'raev esa, elektron sudlov tizimining huquqiy asoslarini tahlil qilib, axborot xavfsizligi muammosiga alohida e'tibor qaratadi [11]. Bu masala dolzarb, chunki raqamli ma'lumotlarni himoya qilish sud adolatining kafolati hisoblanadi.

Mualliflardan A.Hojiyev videokonferensiya orqali sud majlislarini o'tkazishni sud faoliyatidagi demokratik yondashuv sifatida baholaydi [12]. Amalda bu tizim fuqarolarning sudga tez va oson murojaat qilish imkoniyatini oshirdi.

Huquqshunos olim Sh.Ruzmetov raqamlashtirish jarayonini huquqiy islohotlarning uzviy qismi sifatida ko'radi va uni huquqiy madaniyatning yangi bosqichi deb ta'riflaydi [13].

I.Xasanovning fikricha, sud qarorlarini ochiq platformalarda joylashtirish orqali jamoatchilik nazorati kuchayishini ta'kidlaydi [14]. Bu fikr qo'llab-quvvatlanadi, chunki bu sud adolatiga ishonchni oshiradi.

Raqamli sud tizimida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish yuzasidan A.Nazarov shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning xalqaro standartlariga mos qonunchilikni takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi [15]. Bu fikr muhim, chunki axborot xavfsizligi inson huquqlarining ajralmas qismi hisoblanadi.

Sun'iy intellektdan foydalanishda R.Abduraxmonov sun'iy intellekt yordamida ishlarni taqsimlash, qaror loyihalarini tahlil qilish imkoniyatlarini ilmiy asosda yoritadi [16]. Bu fikr ilmiy jihatdan istiqbolli bo'lib, lekin uni amalga joriy etishda huquqiy cheklovlar yetarli bo'lishi shart.

V.Petuxov esa, raqamlashtirishning amaliy natijalarini qiyosiy tahlil qiladi va O'zbekiston tajribasi ijobiy yo'nalishda ekanini qayd etadi [17].

Ye.Trofimovning fikricha, elektron adolat tizimida huquqiy kafolatlarni saqlash lozimligini ta'kidlaydi [18]. Bu nuqtai nazar O'zbekiston uchun ham dolzarb, chunki raqamlashtirishda inson huquqlariga ehtiyotkorlik zarur.

Raqamli sud tizimini huquqiy modernizatsiyaning eng muhim bosqichi deb baholaydi N.Gusev va sudlar faoliyatida avtomatlashtirish ish samaradorligini oshirishini isbotlaydi [19].

Yuqorida keltirilgan olimlar fikrlari tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni sud amaliyotiga joriy etish bugungi kunda nafaqat texnik, balki huquqiy, axloqiy va ijtimoiy masala hamdir. Har bir olimning qarashi raqamli adolatni shakllantirish yo'lida muhim ilmiy hissa bo'lib, ularning umumiy xulosasi — sud tizimida inson huquqlarini ta'minlash uchun raqamli vositalarni jadal rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Sud faoliyatida raqamli texnologiyalarni joriy etishda sud amaliyotining ahamiyatiga to'xtalib o'tmoqchi bo'lsak, raqamli texnologiyalarni sud tizimiga joriy etish avval qonunchilik va dasturiy qarorlar bilan boshlanadi. Biroq ularning amaliy samaradorligi faqat sud amaliyotida sinovdan o'tadi. Sud amaliyoti raqamli islohotlarning ishlab ketishi yoki muammolarini aniqlovchi asosiy maydon hisoblanadi. Masalan, "E-SUD" elektron tizimidan foydalanish amaliyoti orqali sudlar elektron arizalarni qabul qilish tartibini takomillashtirdilar.

Sud amaliyoti raqamli vositalar bilan ishlashdagi huquqiy bo'shliqlarni aniqlaydi. Shu asosda qonunchilikka o'zgartirishlar kiritiladi. Masalan, elektron dalillarning yuridik kuchini aniqlash bo'yicha sud qarorlari keyinchalik Fuqarolik protsessual kodeksiga tegishli normalar kiritilishiga turtki bo'lgan.

Fuqarolar va advokatlar raqamli tizim orqali sudga murojaat qilganda, ularning ishonchini sud amaliyoti mustahkamlaydi. Ya'ni, sudlar raqamli jarayonlarda qonunga muvofiq, adolatli va kafolatli qaror qabul qilsa, raqamli tizimga ishonch ortgan holda fuqarolar faol foydalana boshlaydi.

Amaldagi qarorlar orqali sudyalari, advokatlar va fuqarolar raqamli jarayonlarda qanday huquqiy yondashuv ustuvor ekanini bilib oladilar. Bu esa raqamli adolat tizimining bir xil va barqaror qo'llanishini ta'minlaydi.

Qayd etilganlardan kelib chiqqan holda, sud amaliyotida raqamli texnologiyalardan foydalanishga oid amaliy misollar keltirib, ularni tahlil qilamiz.

Toshkent shahar ma'muriy sudining "E-SUD" tizimi orqali ish yuritishida sud fuqaroning pensiya masalasi bo'yicha arizasini elektron shaklda qabul qildi va javobni ham raqamli imzo bilan yubordi [20]. Bu holat sud ishini yuritishda vaqt va resurs tejallishini, fuqarolarning onlayn murojaat imkoniyatini ta'minladi.

Navoiy viloyati sudida videokonferensiya orqali jinoyat ishini ko'rilishida gumonlanuvchi boshqa hududda bo'lganligi sababli majlis videokonferensiya orqali o'tkazildi [21]. Bunda, sud jarayoni tezlashdi, transport va xavfsizlik xarajatlari qisqardi, inson huquqlari ta'minlandi.

Samarqand tumanlararo iqtisodiy sudining elektron dalillarni qabul qilish amaliyoti yuzasidan taraflardan biri kelishuvni elektron pochta orqali yuborilgan shartnoma bilan isbotladi [22]. Sud elektron dalilning aslligini "ERI" orqali tekshirib, uni qonuniy dalil sifatida qabul qildi.

Buxoro viloyati sudida sud qarorlarini “E-justice.uz” orqali ochiq e’lon qilish amaliyoti yo’lga qo’yilib, barcha qarorlar portal orqali jamoatchilikka oshkor qilinmoqda [23]. Bu ochiqlik va shaffoflikni ta’minladi, fuqarolar ishlarning natijasini mustaqil kuzatish imkoniga ega bo’ldi.

Qoraqalpog’iston Respublikasi sudida sudyalarning yuklamalarini avtomatik taqsimlash tizimi orqali sud ishlari avtomatik algoritm orqali sudyalarning o’rtasida taqsimlanmoqda [24]. Bu tizim inson omilini kamaytiradi, manfaatdorlik va adolatli taqsimotni ta’minlaydi.

Raqamli texnologiyalar sud amaliyotida samaradorlik, shaffoflik va tezkorlikni oshirayotganini ko’rsatmoqda. Keyingi bosqichlarda esa, elektron dalillar va sun’iy intellektning qonunchilik asosida mustahkamlash zarurligini taqozo etadi.

Shuningdek, tavsiya sifatida aytmoqchi bo’lsak, sud faoliyatida raqamli texnologiyalarni qo’llashning huquqiy asoslarini mustaqil qonun yoki kodeks bo’limi sifatida belgilovchi “Raqamli sudlov to’g’risida”gi Qonun qabul qilinishi maqsadga muvofiqdir.

Protsessual qonunchilikda elektron dalillar, elektron imzo va onlayn jarayonlarning huquqiy kuchini aniq belgilash lozim.

Sud qarorlarini elektron shaklda rasmiylashtirish va elektron arxivda saqlash tartibini normativ jihatdan mustahkamlash lozim.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalarning sud faoliyatida qo’llanilishi, ayniqsa, E-SUD, E-qaror, E-protokol, E-tahlil kabi axborot tizimlarining ishga tushirilishi natijasida, sud ishlari yuritishda qog’ozbozlik kamayadi, ishni ko’rish muddatlari qisqaradi va fuqarolar uchun elektron tarzda murojaat qilish imkoniyati yaratiladi. Bu esa sud faoliyatida inson omilining ta’sirini kamaytirib, qarorlar qabul qilishda shaffoflik va tezkorlikni ta’minlamoqda.

Sud tizimida raqamli texnologiyalarni samarali joriy etish odil sudlovning shaffofligi, fuqarolar ishonchi va huquqiy davlat tamoyillarini mustahkamlashning asosiy omili sifatida baholanadi.

Iqtiboslar/Snoski/References:

1. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi <https://lex.uz/docs/6445145>
2. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 3-sentabrdagi PQ–4818-son qarori “Sud hokimiyati organlari faoliyatini raqamlashtirish chora-tadbirlari to’g’risida” <https://lex.uz/docs/4979896>
3. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 21-avgustdagi «Sudlar faoliyatiga sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etish orqali odil sudlovga erishish darajasini oshirish hamda sud tizimining moddiy-texnik ta’minotini yaxshilashga doir qo’shimcha chora-tadbirlar to’g’risida» <https://lex.uz/uz/docs/7696567>
4. Komolov D. P. Digitalization of the Court System of the Republic of Uzbekistan. Toshkent: TDYuU, 2024. B. 12–14
5. Pulatova N. S. Theoretical and legal analysis of e-justice in the Republic of Uzbekistan. Toshkent: TDYuU nashri, 2023.
6. Beknazarov F. B. Odil sudlovning raqamlashuvi: qonunchilik va amaliyot. — “Adolat” jurnali, № 3, 2021. B. 45.
7. O’zbekiston Respublikasining “Axborotlashtirish to’g’risida”gi Qonuni <https://lex.uz/docs/83472>.
8. O’zbekiston Respublikasining “Elektron hukumat to’g’risida”gi Qonuni <https://lex.uz/docs/2833860>.
9. Abdullaev Q. R. E-justice tizimini joriy etishda xalqaro tajriba va O’zbekiston amaliyoti. — Journal of Comparative Law, № 2, 2024. — B. 33–34.
10. Qo’chqorov J. “Sud tizimida elektron hujjat aylanishini tashkil etish masalalari”. Toshkent: “Adolat”, 2019.
11. Jo’raev D. “Elektron sudlov tizimi: nazariy va amaliy masalalar”. Toshkent: TDYuU nashriyoti, 2020.
12. Xojiev A. “Sudlarda videokonferensiya tizimini joriy etish samaradorligi”. Toshkent: NMIU, 2021.
13. Ro’zmetov Sh. “Sudlar faoliyatida raqamlashtirishning huquqiy asoslari”. Toshkent: “Yurist”, 2022.
14. Hasanov I. “Sud qarorlarining onlayn e’lon qilinishi: ochiqlik va mas’uliyat”. Samarqand: “Huquq va jamiyat”, 2020.
15. Nazarov A. “Raqamli sud tizimida shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish masalalari”. Toshkent: “Sud i pravo”, 2021
16. Abdurahmonov R. “Sud faoliyatida sun’iy intellektdan foydalanish istiqbollari”. Toshkent: “Yuridik fanlar axborotnomasi”, 2023.
17. Petuxov V. “Sifrovizatsiya sudebnykh protsedur: opyt SNG stran”. Moskva: Yurayt, 2020.

18. Trofimov Ye. "Elektron adolat: huquqiy muammolar va yechimlar". Sankt-Peterburg: Norma, 2018.
 19. Gusev N. "Sud tizimida raqamli inqilob: nazariy tahlil". Moskva: Statut, 2021.
 20. <https://sud.uz/regional-courts-info/administrative-courts-info/>
 21. Sudda ishlarni videokonferensaloqa tizimidan foydalangan holda o'tkazish tartibi //
 22. <https://navoiy.sud.uz/%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B4%D0%B0-%D0%B8%D1%88%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8-%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D2%9B%D0%B0-%D1%82/>.
 23. Sudlarga elektron murojaat qilish tartibi//
 24. <https://samarqand-mamuriy.sud.uz/archives/2652>.
 25. Plenum qarorlari // <https://buxoro.sud.uz/uz/hujjatlar/plenum-qarorlari/>.
 26. Sud tizimida joriy etilgan interaktiv xizmatlarning korruptsiya xavfini kamaytirishdagi o'rni va ahamiyati //
- <https://qaraqalpaqstan.sud.uz/uz/archives/9559>.

YURIST AXBOROTNOMASI

6-SON, 8-JILD

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 6, ВЫПУСК 8

LAWYER HERALD

VOLUME 8, ISSUE 6

ISSN 2181-9416

DOI JURNAL: 10.26739/2181-9416